

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE SÖZCÜK ETKİNLİKLERİ: İLKÖĞRETİM 1.-5. SINIF DÜZEYİNDE ALIŞTIRMALARA İLİŞKİN BİR ÇÖZÜMLEME

Vocabulary Activities in Turkish Language Teaching: An Analysis of the Exercises in the 1st-5th Level Student Books

Pınar İbe-Akcan¹

Mersin Üniversitesi

Özet: Türkçe Öğretimi ve önemli bileşenlerinden biri olan Sözcük Öğretimi; öğretmen eğitimi ve öğretim yöntemleri ile ders kaynaklarının seçim ve içerikleri bakımından, özellikle Uygulamalı Dilbilim ve alt alanlarından gelen veri ve çözümlerinin katkılarıyla, son dönemde önemli gelişmeler kaydetmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, İlköğretim 1.-5. sınıf Türkçe çalışma kitaplarındaki sözcük öğretimi etkinliklerinin öncelikle dağılımsal ve içeriksel görünümünü incelemektir. Bu amaçlarla çalışmada, Türkçede ilköğretim düzeyinde sözcük öğretimi, kullanılan kaynaklar temelinde değerlendirilmiş ve Türkçe çalışma kitaplarındaki sözcük öğretimine yönelik alıştırmalar incelenerek, sözcük etkinlik türleri ve içerikleri, etkinlik türlerinin sınıflara göre dağılımı ve sıklığı, etkinliklerde öğretilmesi hedeflenen sözcüklerin sözcük türü çözümlenmesi ve somutluk/ soyutluk durumuna göre sayısal görünümü sunulmuştur. Çalışmanın bulgularına göre, Türkçe çalışma kitaplarındaki etkinlikler, alıştırma türü ve alıştırma

¹ pinaribe@gmail.com, pinaribe@mersin.edu.tr

sayısı açısından, sözcük sayısı açısından ve (+) (-) soyut sözcüklerin anlamsal özellikleri açısından düzenli ve düzeye uygun bir artış göstermemektedir.

***Anahtar Sözcükler:** Türkçe öğretimi, sözcük öğretimi, sözcük etkinlikleri*

Abstract: Turkish Language Teaching and Vocabulary Teaching as an important component of it have been making progress in terms of teacher training, teaching methods and both the selection and the contents of the sources especially with the effect of the data sets and analyses coming from Applied Linguistics and its subfields. The significant purpose of this study is to reveal a distribution and content analysis of the vocabulary teaching activities in 1st to 5th Level Turkish Workbooks. In the paper, vocabulary teaching in Primary Education was evaluated on the basis of the sources used via the analyses of the types of activities, their distribution and frequency with reference to the classes, the parts of speech and the concreteness /abstractness of the targeted vocabulary items. The results indicate that the activities in Turkish workbooks were neither regular nor systematic in terms of the types and the frequency of the exercises and the semantic properties of (+) / (-) abstract vocabulary items.

Keywords: *Turkish language teaching, vocabulary teaching, vocabulary exercises*

1. GİRİŞ

Dil öğretimi farklı ve iç içe geçmiş eşit derecede önemli becerilerin öğretimini kapsayan, öğretme ve öğrenme kutuplarında; öğretici, öğretme ortamı, öğrenci ve öğrenme ortamına ilişkin değişkenleri barındıran çok disiplinli bir çalışma alanıdır. Anadili öğretimi ve yabancı dil öğretimi ise kimi yönleriyle kesişen, kimi yönleriyle ayrılan iki alandır. Ülkemizde yabancı dil öğretimi Türkçe öğretimine kıyasla daha devingen ve yeniliğe açık bir alandır. Yabancı dil öğretimi alanında işlerliği kabul görmüş yöntemlerin yanı sıra güncel yöntemler de sıklıkla kullanılmaktadır. Bunun nedenlerinden birkaçı, dilbilimsel yaklaşımların alanda kabul görmesi, üniversite düzeyinde yabancı dil öğretmenliği alanlarında öğretmen adaylarına modern dil öğretim yöntemlerinin etkin biçimde öğretiliyor ve uygulatılıyor olması ve öğretim kaynaklarının yabancı yayınlar olmasıdır. Dil öğretim kaynakları, sektördeki devinim ve modernleşmeye paralel biçimde, sıklıkla kendilerini güncellemekte ve eşzamanlı olarak

uygulamadaki gerçekleştirmeleri de güncellemektedirler. Türkçe öğretimi, öğretmen eğitimi, öğretim yöntemlerinin ve ders kaynaklarının seçim ve içerikleri bakımından aynı güncellikte olmamakla birlikte, son dönemde dilbilimsel verilerden daha fazla yararlanılması alandaki yaklaşımların çağdaşlaşmasının en önemli nedenlerindedir. Özellikle dil edinimi, uygulamalı dilbilim, bilişsel dilbilim, sözdizim, biçimbilim, metindilbilim, sözlükbilim ve derlem dilbilim alt alanlarından gelen veri ve çözümlenmeler alana önemli katkı sağlamaktadır.

Gerek anadili, gerekse yabancı dil öğretimi alanlarında, dilbilgisi öğretimine kıyasla sözcük bilgisinin öğretimi, hedeflenen dilde yetkinlik düzeyine ulaşılabilmesi için önemi daha fazla kabul görmüş bir beceridir. Uygulamaya baktığımızda, sözcük bilgisinin geliştirilmesi yabancı dil öğretiminin en önemsenen bileşeni olmasına karşın Türkçe öğretiminde yeterince önemsenmemektedir. Oysa hem öğretim ortamlarındaki uygulamalar hem de öğretim ortamı dışında öğrencilerin kendi kendine öğrenmeyi sürdürmeleri için yapılması gereken güdüleyici çalışmalar anlamında üzerinde durulması gereklidir.

Bu çalışmanın amacı, İlköğretim 1.-5. sınıf Türkçe çalışma kitaplarındaki sözcük öğretimi etkinliklerinin dağılımsal ve içeriksel görünümünü incelemektir. Bu amaçla çalışmada, Türkçede ilköğretim düzeyinde sözcük öğretimi, kullanılan kaynaklar temelinde değerlendirilmiş ve Türkçe çalışma kitaplarındaki sözcük öğretimine yönelik alıştırmalar incelenerek, sözcük etkinlik türleri ve içerikleri, etkinlik türlerinin sınıflara göre dağılımı ve sıklığı, etkinliklerde öğretilmesi hedeflenen sözcüklerin sözcük türü çözümlenmesi ve somutluk/soyutluk durumuna göre sayısal görünümü sunulmuştur.

Dil öğretimi, yabancı dil öğretimi, Türkçe öğretimi ve sözcük bilgisi öğretimine değinilen *Giriş* bölümünün ardından, *Kuramsal Çerçeve* bölümünde alanyazında sözcük öğretimi ve ilköğretim düzeyinde sözcük öğretimi etkinliklerine ilişkin çalışmalar özetlenmiştir. Çalışmanın *yönteminin* tanıtıldığı 3. bölümün ardından, 4. bölümde çalışmanın *bulguları*, dört alt bölüm olan; *etkinlik türleri*, *etkinlik türlerinin sınıflara göre dağılımı ve sıklığı*, *etkinliklerde öğretilmesi*

hedeflenen sözcüklerin sınıflara göre dağılımı, sıklığı ile somutluk/soyutluk durumları ve 1.-5. sınıflar Türkçe çalışma kitaplarında sözcük etkinliklerinin genel değerlendirmesi başlıkları altında incelenmiştir. *Sonuç* bölümünde ise çalışmanın sonucu ve sonraki çalışmalara yönelik öneriler yer almaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. ALANYAZINDA SÖZCÜK ÖĞRETİMİ

Sözcük bilgisi dilbilgisinin önemli bir bileşenidir, öğrenmenin ön koşuludur ve temel dil becerilerinin gelişiminde önemli rol oynar (Yalçın ve Özek, 2006, s.136-138). Bromley (2007) bilinen ve bilinmeyen ilişkilendirildiği, sözcük sayısı değil de sözcüğe ilişkin bilgilerin artırılması hedeflendiği sürece sözcük öğretimi başarılıdır der (s. 531-535). Stahl ve Fairbanks (1986, s. 74-77) sözcük öğretiminin çıktısı için üç belirleyici etken olduğunu söyler; *bağlam bilgisi ve örnekler, sözcük etkinlik türleri ve bilgiyle karşılaşma:*

1. Bağlam bilgisi ve örnekler (İng. *context and examples*)
 - a. sadece tanım verilmesi (İng. *definition only*)
 - b. ağırlıklı olarak tanım verilmesi (İng. *definitional emphasis*)
 - c. sadece bağlam bilgisi verilmesi (İng. *context only*)
 - d. ağırlıklı olarak bağlam bilgisi verilmesi (İng. *contextual emphasis*)
2. Etkinlik türleri: Zihinsel işlemlerin derinliği açısından belirleyicidirler.
 - a. bağlantılandırma ve çağrışım düzeyinde etkinlikler (İng. *association*)
 - b. kavrama düzeyinde etkinlikler (İng. *comprehension*)
 - c. yaratma düzeyinde etkinlikler (İng. *generation*)
3. Bilgiyle karşılaşma: Bilgi sunumu ve etkinlikler sonrası sözcükle anlamlı bağlamlarda karşılaşma durumu

Bunlar dışında öğretim ortamıyla ilgili olarak, sözcük öğretimine ayrılan *zaman*, öğrencilerin etkinlikleri *bireysel* mi yoksa *grup* içinde mi yaptıkları gibi etkenler de belirleyicidir. Gardner (2007, s. 360,361) özellikle çocukların sözcük öğrenme süreçlerinde, sözcük için sunulan tanımın, verilen örneğin ve sunulan bağlamsal bilginin öğrenmedeki başarıyı önemli ölçüde etkilediğini söyler. Sözcük öğretiminde *anlamlılık* ve *ihtiyaç durumu yaratma* gibi değişmeyecek ilkeler dışında özellikle son yıllarda öğrenci profilinin değişmesi ile birlikte sadece sözcük öğretimi değil, genel anlamıyla bilgi aktarım yöntemlerinde değişimler yaşanmaktadır. Dijital araçların ve görsel medyanın yaygın kullanımı ile birlikte günümüz öğrencileri ders içi bağlamlarda öğrenmenin gerçekleşmesi için ders dışı yaygın kullandıkları araçlara benzer araçlara gereksinim duymaktadırlar. Bu bağlamda Çoklu Zekâ Kuramı (İng. *Multiple Intelligence Theory*) yeniden gündeme gelmiş ve dijital öğrencilerin (İng. *digital natives*) görsel, işitsel ve dokunsal zekâlarına yönelik ders malzemeleri geliştirilmeye başlanmıştır.

Dil öğrencilerinin farkında olmadan ya da bilinçli kullandıkları stratejiler, bilişsel dilbilimin katkısıyla zihinde bilginin nasıl depolandığı ve işlemlendiğine ilişkin bulgular sayesinde betimlenebilmekte, bilgisayar destekli sözcük öğretim yazılımları hazırlanmakta ve bu yazılımlar düzenli olarak kullanıcıların dönütleri yardımıyla güncellenmektedir. Chiu (2013), ikinci dilde *bilgisayar destekli sözcük öğretim* (İng. *computer-assisted language teaching CALL*) yöntemlerinin yararlılıkları ve kısıtlılıklarına değinir. Loucky (2006)'da ise *sözcük işleme sınıflandırması* (İng. *lexical processing typology*) yardımıyla sözcük öğrenme yöntemlerinin öğrenci başarısı üzerindeki olumlu etkileri anlatılmaktadır. Kılıçkaya ve Krajka (2010) deneysel bir çalışmada, bilgisayar destekli sözcük öğretim yazılımlarından biri ile geleneksel sözcük öğrenme yöntemlerini, iki grup öğrencinin sözcük öğrenmedeki başarılarını temel alarak karşılaştırmış ve okuma ve yazma performansları açısından yazılım yardımıyla öğrenen öğrencilerin lehine anlamlı fark bulmuşlardır.

2.2. İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE TÜRKÇE SÖZCÜK ÖĞRETİMİ ETKİNLİKLERİ

Türkçe alanyazında, ilköğretim düzeyinde Türkçe sözcük öğretimine ilişkin eleştirel birçok çalışma vardır. Dilidüzgün (2014, s. 251), 6. sınıf Türkçe ders kitapları örneklemeden yola çıkarak Türkçe ders kitaplarındaki sözcük öğretme yöntemlerinin öğrencinin sözcüğü “bilmesi” için yeterli olmadığını söyler. Gündoğdu (2012)’de ilköğretim 6. sınıf düzeyinde Türkçe kitaplarını incelemiş ve tamamı sözcük etkinlikleri ile ilgili olarak şunları gözlemlemiştir:

- Beceri düzleminde: Okuma, yazma ve dilbilgisel becerilerin gelişmesine yönelik çok sayıda alıştırmaya vardır fakat sözel becerilerin gelişmesine yönelik, dinleme ve konuşma alıştırmaları yoktur.
- Bilişsel beceri düzleminde: Uygulama alıştırmaları çoktur fakat değerlendirme ve sentez düzleminde alıştırmaya yoktur.
- Söz varlığı düzleminde: Temel söz varlığı ve deyimler vardır, atasözleri, kalıp sözler ve ikilemeler yoktur.

Sözcük öğretimine yönelik önerilere baktığımızda ise Göçer (2010, s.1029, 1030):

- geleneksel uygulamaların yerini öğrencilerin etkin olduğu işlevsel öğrenme ortamlarının alması,
- performans ödevlerinin sayılarının artırılması,
- ders kitabı yazarlarının metin ve sözcüklerin seçiminde öğrenci seviyesini daha fazla göz önüne alması,
- ders dışında öğrencilere duygu ve düşünce dünyalarını geliştirecek metinler okutulması ve
- ders kitabıyla uyumlu her sınıf düzeyine uygun sözlüklerin hazırlanması gerektiğini söyler.

Ülper ve Karagül (2012), sözcük öğretiminde kullanılabilecek bir dizi etkinlik önerirken, Aksan ve Uçar (2012)’de ise derlemeden yararlanılarak oluşturulan sözcük etkinlikleri yer almaktadır.

Etkinliklerin geleneksel sözcük öğretim yöntemlerinden en önemli farkı örnekleri gerçekleştirmiş dil kullanımlarının oluşturmasıdır. Yıldız ve Okur (2010) ilköğretim öğrencilerinin sözcük varlığını nicelik yönünden ölçen bir araştırma bulunmadığına dikkat çeker. Bu nedenle yaş gruplarına göre bilinen ve bilinmeyen sözcük hazinesinin belirlenmemiş durumda olduğunu sonuç olarak ilköğretimde sözcük öğretiminin rastlantıya bırakıldığını söyler. Yıldız ve Okur (2010, s. 756) ayrıca öğretmenlerin eğitim dönemlerinde sözlükçülüğe ilişkin bir ders almadıklarından ötürü öğrencilere de sözlükler ve sözlük kullanımı ile ilgili rehberlik yapmadıklarına dikkat çeker.

Akcan (2012)'de belirtildiği gibi okuduğunu anlama/ dinlediğini anlama/ yazma/ konuşma ve sözcük öğretiminde sözlük kullanımı, sözcükle ilgili bilgi bulabilmek için kolay seçenekmiş gibi görünmekle birlikte, aslında tahmin etme yönteminden çok daha karmaşık bilişsel bir işleme gerektirir. Bu işlemin derinliği, hakkında bilgi edinilen sözcüksel birimin bireyde kalıcı olup olmayacağına belirleyicisidir. Böylece sözlük, sözcüğün yazımı, sesletimi, sözcük türü, anlam bileşenleri, farklı anlamları, kökeni, birlikte sıklıkla kullanıldığı sözcükler, bağlamsal bilgi içeren örnek tümce gibi bilgiler o birim hakkında farklı açılardan derin düşünmeyi sağlayan önemli bir sözcük öğrenme aracıdır. Akcan (2012) Türkçe sözcük öğretiminde bir sözcük öğrenme aracı olarak sözlük kullanımını irdelemiş ve Türkçe çalışma kitaplarında öğrencileri sözlüğe gönderen alıştırmaları incelemiştir. Çalışmanın bulgularına göre, Türkçe çalışma kitaplarında sözcükle ilgili herhangi bir bilgiye ulaşmak için öğrenciyi sözlüğe gönderen alıştırmalar tüm etkinliklerin yalnızca % 4'ü, tüm sözcüklerin ise yalnızca %6'sı gibi çok küçük bir bölümünü oluşturmaktadır (Akcan, 2012, s. 99) (Çizge 1. ve Çizge 2.). Öğretilmesi hedeflenen tüm sözcükler içinde sözlüğe yönlendirilen sözcüklerin sayısı kadar, düzeyi ve somutluk/soyutluk anlamında kavramsal içeriklerinin seçimi rastgeledir.

Çizge 1. Etkinlik türleri ve sözlük

Çizge 2. Sözcük sayıları ve sözlük

MEB (2009) İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda 1.-5. sınıflar için sözlük kullanımına ilişkin olarak, *okuma* ve *yazma* etkinliklerinde öğrenciler için "...sözlük ve imla kılavuzundan yararlanır" (s. 151) ve "...sözlük ve ansiklopediye başvurur" (s. 87) kazanımları, öğretmenler için "...öğrencilerden sözlük getirmelerini isteyiniz" (s. 181) ve "...sözlükteki sırasına göre kullanmasını isteyiniz" (s. 181)" yönergeleri dışında herhangi bir bilgi ya da açıklama yer almamaktadır. Bu çalışmada ilköğretim düzeyinde Türkçe sözcük öğretimine yönelik, sözlük alıştırmaları dışındaki diğer etkinliklere bakılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu çalışmanın ilk bölümünde, Türkçe çalışma kitaplarında sözlüğe gönderme etkinlikleri dışındaki sözcük öğretimi alıştırmaları *doküman analizi* yöntemiyle incelenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu yöntemle öncelikle Türkçe çalışma kitapları veri tabanı içinden sözcük öğretimine yönelik bölümler ayrıştırılarak veri seti içinden bir örneklem oluşturulmuştur. Ardından oluşturulan dört ulam çerçevesinde etkinlikler ayrıştırılmıştır. Bu etkinlikler için çözümleme birimi sözcükler olup, etkinlikler ve sözcüklere ilişkin istatistiksel bir değerlendirme yapılmamış, yalnızca gözlenen sıklık değerleri ve bunların yüzdelerle dağılımları verilmiştir.

Etkinlik türleri, sınıflara göre dağılım ve sıklıkları ve öğretilmesi hedeflenen sözcüklerin somutluk/soyutluk durumları File Maker Pro 8.5. programında oluşturulan veri tabanı aracılığıyla incelenmiş, sayısal görünümleri ise, Excel programına aktararak çizgeleştirilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. ETKİNLİK TÜRLERİ

1.- 5. sınıf Türkçe çalışma kitaplarında sözcük öğretimine yönelik Çizge 1. ve Çizge 2.'de *diğer* başlığı altında yer alan etkinlikler incelendiğinde, dört grupta toplanabilecekleri görülmüştür.

1. Harf düzleminde alıştırmalar
2. Biçimsel düzlemde alıştırmalar (sözcük sınırı (İng. *word boundary*) ile ilgili, yazım, kök-ek ve seslem)
3. Sesletim düzleminde alıştırmalar
4. Anlam düzleminde alıştırmalar (çağırışım, anlam bulma ve görsel malzemeyle ilişkilendirilen)

Tablo 1. Etkinlik türleri

ETKİNLİK TÜRLERİ
1. Harf düzlemi
2. Biçimsel düzlem
2.1 Yazım
2.2 Kök-ek
2.3 Seslem
3. Sesletim düzlemi
4. Anlam düzlemi
4.1 Çağrışım
4.2 Anlam bulma
4.3 Görsel
5. Sözlük etkinlikleri

Etkinlikler, *harf* düzleminde 2, *biçimsel* düzlemde; yazımla ilgili 2, kök-ek ile ilgili 2, sesleme ile ilgili 3, *sesletim* düzleminde ise 2 farklı yönerge aracılığıyla öğrencilere sunulmuştur.

Anlam düzleminde incelediğimiz etkinlikleri ise 3 alt grupta topladık. Bunlardan *çağrışım* ile ilgili 2, *anlam bulma* ile ilgili 18, *görsellerle* ilgili 4 ve *sözlüğe gönderen* 3 farklı yönerge yer almaktadır.

Tablo 1.'deki etkinlik türlerinin alıştırmalarda ifade edilmiş biçimleri ve içeriksel açıklamaları Tablo 2.'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Etkinlik türlerinin içerikleri

TÜR	GRUP	ETKİNLİK	ETKİNLİĞİN İÇERİĞİ
Harf	1	harflerden sözcük oluşturma	karişik verilmiş harflerden sözcüğü bulma
Harf	1	harfleri karişik verilmiş sözcükleri düzeltme	harfleri karişik verilmiş sözcüğü düzeltme

Harf	1	verilen harfle başlayan, isim, şehir vs. bulma	verilmiş bir harfle başlayan değişik anlam alanlarından sözcükler bulma
Harf	1	sözcükleri abece sırasına dizme	verilmiş sözcükleri abece sırasına dizme
Biçim	2	zincir verip ayrıştırma	zincir içinde ayrıştırılmadan verilmiş sözcükleri bulma
Biçim/yazım	2.1	sözcüklerin doğru yazımını bulma	yanlış yazılmış bir sözcüğü doğru biçimde yazma
Biçim/yazım	2.1	yanlış yazılmış sözcükleri bulma	verilmiş yanlış yazılmış sözcükleri bulma
Kök-ek	2.1	kök-ek eşleştirme	verilmiş kökler ve verilmiş ekleri birleştirerek sözcük oluşturma
Kök-ek	2.2	benzer bileşenleri olan bileşik sözcükleri bulma	verilmiş bir bileşik sözcükle benzer bileşeni olan başka sözcükler bulma
Seslem	2.3	seslemlerden sözcük oluşturma	karişik verilmiş seslemlerden sözcük oluşturma
Seslem	2.3	eksik seslemleri tamamlama	verilmiş bir sözcüğün eksik seslemlerini tamamlama
Seslem	2.3	satır sonunda bölümlleme	verilmiş bir sözcüğü satır sonunda bölümlleme
Sesletim	3	tekerlemeye uygun sözcük bulma	verilmiş bir tekerlemeye uygun sözcükler bulma
Sesletim	3	yanlış sesletilen sözcüğü bulma	sınıfta yanlış sesletilen sözcükleri bulma
Çağrışım	4.1	akla gelen sözcükleri yazma	verilmiş bir kavram ya da sözcükle ilişkilendirilebilecek anlamları ya da akla gelen sözcükleri sıralama
Çağrışım	4.1	aynı anlam alanındaki sözcükleri bulma	verilmiş bir sözcük ile aynı anlam alanında yer alabilecek sözcükleri bulma
Anlam bulma	4.2	anlamca ilgili sözcükleri eşleştirme	verilmiş sözcüklerden anlamca ilgili olanları eşleştirme
Anlam bulma	4.2	eşsesli sözcüklerin anlamlarını açıklama	verilmiş eşsesli sözcüklerin farklı anlamlarını açıklama
Anlam bulma	4.2	sözcük anlamı üzerinde düşünme	verilmiş bir sözcüğün anlamı üzerinde düşünme
Anlam bulma	4.2	bulmaca çözme	verilmiş tanımlara uygun sözcükleri bulma
Anlam bulma	4.2	anlamı bulma ve tümce kurma	verilmiş sözcüğün anlamını bulma ve tümce içinde kullanma

Anlam bulma	4.2	anlamı verilen sözcüğü bulma	anlamı verilmiş sözcüğü bulma
Anlam bulma	4.2	anlamını araştırma	verilmiş sözcüğün anlamını araştırma
Anlam bulma	4.2	anlamı tartışma, tümce oluşturma	verilmiş sözcüğün anlamını tartışarak bulma ve tümce içinde kullanma
Anlam bulma	4.2	eş anlamlı ve zıt anlamlıyı bulma	verilmiş bir sözcüğün hem eş hem zıt anlamlısını bulma
Anlam bulma	4.2	eş anlamlıyı bulma	verilmiş bir sözcüğün eş anlamlısını bulma
Anlam bulma	4.2	farklı anlamları bulma	verilmiş bir sözcüğün farklı anlamlarını bulma
Anlam bulma	4.2	sözcük-anlam eşleştirme	verilmiş bir sözcükle verilmiş bir anlamı eşleştirme
Anlam bulma	4.2	sözcüklerin anlamını tartışma	verilmiş bir sözcüğün anlamını tartışma
Anlam bulma	4.2	sözcüklerin anlamını yazma-tümce içinde kullanma	verilmiş bir sözcüğün anlamını yazma ve tümce içinde kullanma
Anlam bulma	4.2	verilen sözcüklerin anlamını yazma	verilmiş bir sözcüğün anlamını yazma
Anlam bulma	4.2	zıt anlamlıyı bulma	verilmiş bir sözcüğün zıt anlamlısını bulma
Anlam bulma	4.2	mecaz anlam bulma	verilmiş bir sözcüğün mecaz anlamlarını bulma
Anlam bulma	4.2	öğrencinin kendi belirlediği sözcüklerin anlamını yazma	öğrenci tarafından belirlenen sözcüklerin anlamını yazma
Görsel	4.3	resim-sözcük/sözcük-resim eşleştirme	verilmiş bir sözcükle resmi ya da resimle sözcüğü eşleştirme
Görsel	4.3	resmin/görselin altına sözcük yazma	verilmiş bir resmin/görselin altına sözcük yazma
Görsel	4.3	sözcükle ilgili resim çizme	verilmiş bir sözcüğün resmini çizme
Görsel	4.3	sözcükleri sembol ya da şekille ifade etme	verilmiş bir sözcüğü bir sembol ya da şekille ifade etme
Görsel	4	tümce oluşturma	verilmiş bir sözcüğü içeren tümce oluşturma
Sözlük	5	anlamı bilinmeyen sözcükleri bulma, tahmin etme, sözlükten kontrol etme	öğrenci tarafından metinden çıkarılan bilinmeyen sözcükler ya da verilmiş sözcüklerin anlamını önce çıkarılmaya çalışma ardından sözlükten denetleme

Tablo 2.'de görüldüğü gibi, etkinliklerin büyük çoğunluğunu anlam düzlemindeki etkinlikler oluşturmaktadır. Buradan, anlamın, sözcükle ilgili bilgiler içinden en önemli bileşen olarak düşünülmekte olduğu anlaşılmaktadır. Anlam etkinlikleri içinde en sık yer alan etkinliğin ise *anlam bulma* etkinliği olduğu görülmektedir.

4.2. ETKİNLİK TÜRLERİNİN SINIFLARA GÖRE DAĞILIMI VE SIKLIĞI

Tablo 2.'deki etkinlik türlerinin sınıflara göre dağılımları aşağıdaki gibidir (Çizge 3.- 7.). 1.-5. sınıf düzeylerinin tümüne baktığımızda tek düzenliliğin; en çok anlam düzleminde alıştırmaların, en az ise sözlüğe gönderen sözcük alıştırmalarının yer alması olduğu görülmektedir (Çizge 8.).

Çizge 3. 1. sınıf etkinlik türleri

Çizge 4. 2. sınıf etkinlik türleri

Çizge 5. 3. sınıf etkinlik türleri

Çizge 6. 4. sınıf etkinlik türleri

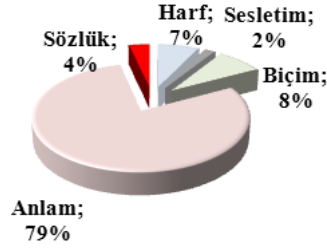

Çizge 7. 5. sınıf etkinlik türleri

Çizge 8. Tüm sınıflar etkinlik türleri

**TÜM SINIFLAR:
ETKİNLİK TÜRÜ BAZINDA
YÜZDELİK DAĞILIM**

Anlam bulma etkinliklerinin sayısının fazla olmasının nedeni eğer anlamın sözcüğün en önemli bileşeni olarak düşünülmesi ise, sözlük, anlam bulma etkinliği için önemsiz bir kaynak mıdır sorusu akla gelmektedir. Anlam dışındaki etkinliklerin sınıflara göre dağılımına ilişkin herhangi bir düzenlilik yoktur. Sözlük etkinliklerinin yetersizliğinden yukarıda söz etmiştik. Örneğin 1. sınıf düzeyinde sözlük alıştırmaları yoktur. Oysa uygun harf etkinlikleri çerçevesinde sözlük alıştırmaları 1. sınıf düzeyinde yer alabilirdi. Yine anlamlı olmamakla birlikte 2.-5. sınıflar arasında sözlüğe gönderen alıştırmaların sayısında küçük bir artış vardır. Yukarıda andığımız etkinlik türlerinde sorgulanan bilgilerin tümü (harf, kök-ek, yazım, seslem, sesletim ve anlam) sözlükte bulunabilir bilgiler olmasına karşın sözlüğe gönderimin bu denli az olması önemli bir eksikliklerdir. Bu etkinlikler aracılığıyla öğretilmesi hedeflenen sözcüklerin öğrencilerin edilgen değil, etken sözcük dağarcıklarında yer almaları amaçlanıyorsa sınıf içi ve ders dışı farklı türden etkinliklere ihtiyaç olduğu açıktır.

Bunun dışında biçim, yazım, harf, sesletim ve anlam etkinliklerinin oranlarında sınıflar arası düzenli bir artış ya da azalış yoktur. Ayrıca, etkinlikler 1.-5. sınıflarda aynı yönergelerle yer almaktadır. Yönergeler, düzeylere göre farklılaşmamaktadır. Örneğin, anlam bulma etkinliklerinden “Aşağıda verilmiş sözcüklerden anlamca ilgili olanları eşleştiriniz” yönergesi 1. sınıf düzeyinde de 5. Sınıf

düzeyinde de aynı biçimdedir. Yönerge tümcelerinin anlaşılabilirliği ve düzeye uygunluğu bu çalışmanın kapsamı dışında olup ayrıca incelemeye değerdir.

4.3. ETKİNLİKLERDE ÖĞRETİLMESİ HEDEFLENEN SÖZCÜKLERİN SINIFLARA GÖRE DAĞILIMI, SIKLIĞI VE SOMUTLUK/SOYUTLUK DURUMLARI

Türkçe çalışma kitaplarında etkinlikler aracılığıyla öğretilmesi hedeflenen toplam 853 sözcük vardır. Tablo 3. ve Çizge 9.'da bu sözcüklerin somut ya da soyut oluşlarına göre sayısal dağılımları örneklenerek sunulmuştur.

Tablo 3. Sınıflara göre (+) / (-) soyut sözcüklerin dağılımı

	(+) Somut	(+) Soyut	Toplam
1. sınıf	120 sözcük Örn: ay, güneş, kitap, nehir...	3 sözcük Örn: mutlu, üzgün, kızgın...	123 sözcük
2. sınıf	159 sözcük Örn: ceviz, çilek, balık, deniz...	15 sözcük Örn: merak, neşe, keder, öfke...	174 sözcük
3. sınıf	161 sözcük Örn: ödev, komşu, spor, kar...	22 sözcük Örn: sevinç, sevgi, zan, ülkü...	183 sözcük
4. sınıf	163 sözcük Örn: para, flüt, müze, çini...	23 sözcük Örn: hoşgörü, inanç, zevk, özen...	186 sözcük
5. sınıf	131 sözcük Örn: organ, kemer, gezegen...	36 sözcük Örn: kutsal, hak, azim, şefkat...	167 sözcük

Çizge 9. Soyut/somut sözcükler**TÜM SINIFLAR:
Soyut/ Somut Sözcükler**

MEB (2009) İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda 1.-5. sınıflar için *Kitap Seçimi; Dil Yönünden Özellikler* başlığı altında, aşağıdaki ifade dışında, kullanılan sözcüklerin somutluk/ soyutluk durumları ile ilişkilendirilebilecek herhangi bir açıklamaya rastlanmamıştır. Kılavuz, "...çocuk kitaplarında kullanılan kelimelerin seçimi, türü, **soyut veya somut olması**, öğrencinin bildiği veya bilmediği kelimeler, kullanılan cümlelerin uzunluğu, sayısı, kuruluşu, fiillerin zamanları gibi özelliklerdir...kitap seçiminde bu özelliklere dikkat edilmelidir" (s. 393) der.

Uzun (2010) *kavramsallaştırma* işlemini tanımlarken, anadili eğitiminde çocuğun bilişsel gelişimine uygun sözcüklerin seçilmesinin öneminden söz eder. Etkinliklerdeki sözcüklere (+) / (-) soyutluk açısından baktığımızda 1. sınıf düzeyinden 5. sınıf düzeyine doğru kademeli bir artış görülmektedir. Yani öğretilmesi hedeflenen soyut sözcük sayısı her yıl artmaktadır. Bergelson ve Swingley (2013, s.391)'e göre çocuk gelişiminde somut kavramların yorumlanması, soyut kavramların ve ilişkilerin yorumlanmasından daha önce gerçekleşmekte, dil edinimi sürecinde de benzer zamansal sıralılık görülmektedir. Edinim sürecinde çocuğa yöneltilen dil verisi de somut kavramlar açısından daha zengindir. Dil öğretiminde de yaşa göre sunulan dil verisi, edinim verisi ile paralel olabilir fakat bu, soyut kavramların daima somut kavramlardan öğrenilmesi ve öğretilmesi zor kavramlar olduğu anlamına gelmeyeceği gibi somut kavramların tümü de eşit derecede zor kavramlar değildir. Burada göz önünde

bulundurulması gereken, kavramın somut ya da soyut oluşundan öte, öğrenciye göre tanıdık olup olmayışı ve yaşantısında ne ölçüde yer aldığıdır.

İncelenen etkinliklerde de kolay kavramlardan zora ya da basit kavramlardan karmaşığa gibi bir yol izlenmemiştir. Örneğin 1. sınıf düzeyinde *demokrasi* sözcüğü yer alırken, 2. sınıf düzeyinde *sevgi* sözcüğü, 4. sınıf düzeyinde *duygu* sözcüğü, 5. sınıf düzeyinde *sevinç* sözcüğü yer almaktadır. Sadece soyut sözcüklerin değil, öğretilmesi hedeflenen tüm sözcüklerin anlambilimsel içeriklerine bakıldığında, öğrenci düzeyine göre sözcük dağılımlarının kavramsal bir önvarsayım çerçevesinde biçimlenmediği görülmektedir. 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerin *şefkat*, 2. sınıf düzeyindeki öğrencilerin *sevgi* ve *sevinç* sözcüklerini ilk kez duyuyor olmaları, dolayısıyla bu kavramlardan habersiz olmaları beklenmemektedir. (Kaldı ki sözlüğe gönderim açısından bakıldığında, *çocuk* ve *arkadaş* sözcükleri için öğrenciyi sözlüğe gönderen çalışma kitabı, *demokrasi* sözcüğü için öğrenciyi sözlüğe göndermemektedir). Oysa sözcükler, ancak bilişsel depolanışlarıyla paralel biçimde, içinde yer aldıkları anlam ağından soyutlanmamış olarak, öğrenci düzeyine uygun etkinlikler çerçevesinde sunulursa öğrencilerin etken sözcük dağarcıklarında yer edinebilirler.

4.4. 1.-5. SINIFLAR TÜRKÇE ÇALIŞMA KİTAPLARINDA SÖZCÜK ETKİNLİKLERİNİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Yukarıda söz ettiğimiz etkinliklerin sınıflara ve yayınevlerine göre (MEB yayınevi, diğer yayınevleri ve ortak görünüm) dağılımları aşağıdaki başlıklarla Tablo 3. – Tablo 7.'de yer almaktadır.

- a. Alıştırma türleri ve sayıları
- b. Sözcük türleri ve sayıları²
- c. Sözcüklerin (+) / (-) soyutluk durumları: (-)s / (+)s
- d. Sözlüğe gönderim (**SG**), sözlüğe gönderilen sözcük sayısı (**SGSS**) ve sözlüğe gönderilen sözcüklerin sözcük türü (**SGST**)³

² Sözcük türleri: Ad, eylem, bileşik (Ad+Ad)/(Ad+Eylem) vd.

1. sınıf Türkçe sözcük alıştırmalarına baktığımızda Tablo 3.'teki görünüme ulaşmaktayız. 1. sınıf düzeyinde sadece adlara ilişkin etkinlikler yer almaktadır.

Tablo 3. 1. sınıf sözcük etkinlikleri genel değerlendirme

1/ MEB	1/ SELT	1/ ORTAK
Alıştırma türü: 8	Alıştırma türü: 8	Alıştırma türü: 16
Alıştırma sayısı: 23	Alıştırma sayısı: 23	Alıştırma sayısı: 46
Sözcük sayısı: 54	Sözcük sayısı: 69	Sözcük sayısı: 123: 120(-s), 3(+s)
Sözcük türü: Ad	Sözcük türü: Ad	Sözcük türü: Ad
SG: 0	SG: 0	SG: 0
SGSS: 0	SGSS: 0	SGSS: 0
SGST: 0	SGST: 0	SGST: 0

2. sınıf Türkçe sözcük alıştırmalarına ilişkin veriler Tablo 4.'deki gibidir. Farklı sözcük türlerine ilişkin etkinlikler 2. sınıf düzeyinde başlamaktadır.

Tablo 4. 2. sınıf sözcük etkinlikleri genel değerlendirme

2/ MEB	2/ KOZA	2/ ORTAK
Alıştırma türü: 13	Alıştırma türü: 21	Alıştırma türü: 40
Alıştırma sayısı: 19	Alıştırma sayısı: 38	Alıştırma sayısı: 51
Sözcük sayısı: 82	Sözcük sayısı: 92	Sözcük sayısı: 174: 159(-s), 15(+s)
Sözcük türü: 71 ad, 9 eylem, 2 bileşik	Sözcük türü: 78 ad, 11 eylem, 3 bileşik	Sözcük türü: 149 ad, 20 eylem, 5 bileşik
SG: 0	SGS: 1	SG: 1
SGSS: 0	SGSS: 0	SGSS: 0
SGST: 0	SGST: 0	SGST: 0

³ SG: Sözlüğe gönderim

SGSS: Sözlüğe gönderilen sözcük sayısı

SGST: Sözlüğe gönderilen sözcüklerin sözcük türü

3. sınıf Türkçe sözcük alıştırmaları için durum Tablo 5.'deki gibidir.

Tablo 5. 3. sınıf sözcük etkinlikleri genel değerlendirme

3/ MEB	3/ ÖZGÜN	3/ ORTAK
Alıştırma türü: 12	Alıştırma türü: 10	Alıştırma türü: 22
Alıştırma sayısı: 35	Alıştırma sayısı: 28	Alıştırma sayısı: 63
Sözcük sayısı: 131	Sözcük sayısı: 52	Sözcük sayısı: 183: 161(-s), 22(+s)
Sözcük türü: 120 ad, 10 eylem, 1 bileşik	Sözcük türü: 45 ad, 7 eylem	Sözcük türü: 165 ad, 17 eylem, 1 bileşik
SG: 4	SG: 0	SG: 4
SGSS: 0	SGSS: 0	SGSS: 0
SGST: 0	SGST: 0	SGST: 0

4. sınıf Türkçe sözcük alıştırmaları için durum Tablo 6.'da verilmiştir.

Tablo 6. 4. sınıf sözcük etkinlikleri genel değerlendirme

4/ MEB	4/ KOZA	4/ ORTAK
Alıştırma türü: 7	Alıştırma türü: 9	Alıştırma türü: 16
Alıştırma sayısı: 36	Alıştırma sayısı: 25	Alıştırma sayısı: 61
Sözcük sayısı: 133	Sözcük sayısı: 53	Sözcük sayısı: 186: 163(-s), 23(+s)
Sözcük türü: 122 ad, 8 eylem, 3 bileşik	Sözcük türü: 47 ad, 4 eylem, 2 bileşik	Sözcük türü: 169 ad, 12 eylem, 5 bileşik
SG: 3	SG: 4	SG: 7
SGSS: 19	SGSS: 6	SGSS: 25
SGST: 13 ad, 3 eylem, 3 bileşik	SGST: 6 ad	SGST: 19 ad, 3 eylem, 3 bileşik

Son olarak 5. sınıf Türkçe alıştırmalarının görünümü ise Tablo 7.'de yer almaktadır.

Tablo 7. 5. sınıf sözcük etkinlikleri genel değerlendirme

5/ MEB	5/ KOZA	5/ ORTAK
Alıştırma türü: 6	Alıştırma türü: 10	Alıştırma türü: 16
Alıştırma sayısı: 23	Alıştırma sayısı: 27	Alıştırma sayısı: 50
Sözcük sayısı: 81	Sözcük sayısı: 86	Sözcük sayısı: 167: 131(-s), 36(+s)
Sözcük türü: 76 ad, 4 eylem, 1 bileşik	Sözcük türü: 77 ad, 5 eylem, 4 bileşik	Sözcük türü: 153 ad, 9 eylem, 5 bileşik
SG: 2	SG: 7	SG: 9
SGSS: 8	SGSS: 20	SGSS: 28
SGST: 8 ad	SGST: 20 ad	SGST: 28 ad

1.-5. sınıflara ilişkin bulguların geneline bakacak olursak (Tablo 8. ve Tablo 9.);

Tablo 8. Tüm sınıflar sözcük etkinlikleri genel değerlendirme 1

TÜM SINIFLAR GENEL	
Alıştırma türü:	40
Sözcük sayısı:	853: 754(-s) 99(+s)
Sözcük türü:	123-149-165-169-183=779 ad, 20-17-12-9=58 eylem, 5-1-5-5=16 bileşik
SG:	21
SGSS:	53: 43 (-)s 10 (+)s
SGST:	47 ad, 3 eylem, 3 bileşik

Tablo 9. Tüm sınıflar sözcük etkinlikleri genel değerlendirme 2

TÜM SINIFLAR GENEL⁴					
	1. sınıf	2. sınıf	3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf
Alıştırma türü:	16	40	22	16	16
Alıştırma sayısı:	46	51	63	61	50
Sözcük sayısı:	123	174	183	186	167
(+) (-) soyutluk	3	15	22	23	36
SG:	0	1	4	7	9

Tablo 8.'de görüldüğü gibi, öğrencilere 40 farklı etkinlik türü ile 853 sözcüğe ilişkin bilgi sorulmaktadır. Bu sözcüklerin %91'i addır. Sözcüklerin %88'i ise somut anlamlı sözcüklerdir. Öyleyse, çalışma kitaplarındaki etkinlikler aracılığıyla çoğunluğu somut anlamlı olan adlara ilişkin çeşitli türden bilgilerin öğretilmesi hedeflenmektedir. Etkinliklere bakıldığında ise çoğunlukla anlam düzleminde etkinlikler olmasına karşın en az yararlanan etkinlik türünün sözlük etkinlikleri olduğunu görmekteyiz.

Tablo 9.'da ise incelenen tüm özelliklerin dağılımları sınıflara göre verilmiştir. Sınıflara göre, alıştırma türü, alıştırma sayısı, sözcük sayısı açısından bakıldığında düzenli bir artış görülmemektedir. Yani 1. Sınıf düzeyinden, 5. Sınıf düzeyine doğru alışımların türünde düzenli bir çeşitlenme ve artış, alışımların sayısında bir değişim ve alışımlarla öğretilmesi hedeflenen sözcüklerin sayısında düzenli bir artış yoktur.

Sözlüğe gönderim açısından 2. sınıftan 5. sınıfa doğru bir artış görülmektedir fakat sözlüğe gönderim oranı toplamda bakıldığında son derece az olup incelemeye değer değildir. Benzer biçimde soyut sözcüklerin sayısı açısından bakıldığında 1. sınıftan 5. sınıfa doğru bir

⁴ Ok yönünde, sınıf seviyesiyle paralel biçimde, sayısal değerlerde artış beklenmektedir.

artış vardır fakat bu artışın planlanmış biçimde öğrencilere sunulmadığı, rastlantısal bir artış olduğu düşünülmektedir. MEB izlencesindeki yönergede yer alış biçiminin bulanıklığı da bu gözlemimizi desteklemektedir. İzence, soyut sözcüklerin seçimine ilişkin olarak sadece *sözcüklerin soyutluk/ somutluğuna dikkat edilmesi gerektiğini* söylemektedir (2009, s.393).

5. SONUÇ

Bu çalışmada Türkçe çalışma kitaplarındaki sözcük etkinliklerinin tür, sayı ve (+) / (-) soyutluk anlamında içeriksel özelliklerine ilişkin bir çözümleme sunulmuştur. Bu ölçütlere göre, sözcük etkinliklerinin sayısal ve sınıflara göre dağılımsal durumları verilmiştir. Alıştırma türü, alıştırma sayısı, sözcük sayısı açısından, 1.-5. sınıf Türkçe çalışma kitaplarındaki etkinliklere bakıldığında, düzenli ve düzeye uygun bir artış gözlemlenmemiştir. Sözcüklerin (+) (-) soyutluğu açısından ve sözlüğe gönderim açısından bakıldığında ise bir artış görülmekle birlikte bunun planlı bir artış olduğu düşünülmemektedir. Somut göndergesi olan ve olmayan sözcüklerin öğretim sırasına ilişkin bir ilke öngörülmesi olsa bile, bu ilkenin çalışma kitaplarındaki etkinliklere yansımaları net değildir. Kavram öğrenme ve sözcük öğrenme birbirlerinden ayrılmaz iki süreç olarak düşünüldüğünde, bulgulardan yola çıkarak ve sınıf içi etkinliklerin ders kitapları ve çalışma kitaplarındaki etkinliklerle sınırlı kaldığını varsayarak İlköğretim düzeyinde Türkçe çalışma kitaplarındaki etkinliklerin anadilinde kavramsallaştırma bağlamında yetersiz olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle, öğretilmesi hedeflenen sözcüklerin anlambilimsel çözümlerinin yapılması, anlambilimsel içeriklerin öğrenci zihnindeki imgelere uygun olması, bu bağlamda, öğrenci düzeyine uygun kavramlar seçilmesi, (+) / (-) soyutluk durumunun öğrenci düzeylerine göre sunulması, sözcüklerin içinde yer aldıkları kavramsal ulamlar, alt ulamları ve üst ulamları çerçevesinde uygun anlam ağları içinde verilmesi ve son olarak sözcükle ilgili bu bilgilerin yabancı dil öğretiminde olduğu gibi, daha iletişimsel etkinlikler çerçevesinde öğrencilere sunulması gerekmektedir. Etkinlikler sunulurken kullanılan yönerge tümceleri, anlaşılabilirlik ve düzeye uygunluk açısından ayrıca gözden

geçirilmeli ve düzenlenmelidir. Tüm bu nedenlerle, çalışma kitaplarındaki bilinmediği varsayılan ve öğretilmesi hedeflenen sözcüklerin seçimi rastlantısal görünmektedir. Sonraki çalışmalarda, bu çalışmada yer alan çalışma kitapları inceleme sonuçlarındaki sayısal veriler farklı bakış açılarından daha detaylı çözümler için temel alınabilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, Y. ve Uçar, A. (2012). Türkçe sözcük varlığının öğretiminde sözlük kullanımı. M. Aksan, ve Y. Aksan (Haz.) içinde, *Türkçe öğretiminde güncel çalışmalar* (s.101-112). Ankara: Şafak.
- Bergelson, E. ve Swingley, D. (2012). The acquisition of abstract concepts by young infants. *Cognition*, 127 (3), 391-397.
- Bromley, K. (2007). Nine things every teacher should know about vocabulary instruction. *International Reading Association*, 1598, 528-537.
- Chiu, Y. H. (2013). Computer-assisted second language vocabulary instruction: A meta analysis. *British Journal of Education Technology*, 44 (2), 52-56.
- Dilidüzgün, Ş. (2014). The efficiency of vocabulary teaching methods in Turkish language teaching. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (17), 234-258.
- Gardner, D. (2007). Children's immediate understanding of vocabulary: Contexts and dictionary definitions. *Reading Psychology*, 28, 331-373.
- Göçer, A. (2010). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Turkish Studies*, 5 (1), 1007-1036.
- İbe Akcan, P. (2012). Türkçe öğretiminde sözlük kullanımı: Türkçe çalışma kitaplarında sözlüğe gönderen alıştırmalar. M. Aksan, ve Y. Aksan (Haz.) içinde, *Türkçe öğretiminde güncel çalışmalar* (s.93-102). Ankara: Şafak.
- Kılıçkaya, F. ve Krajka, J. (2010). Comparative usefulness of online and traditional vocabulary learning. *TOJET*, 9 (2), 55-63.
- MEB (2009). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu. (1.-5. sınıflar) Erişim tarihi: 1 Ekim 2014, www adresi: ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx
- Stahl, S. A. ve Fairbanks, M. M. (1986). The effects of vocabulary instruction: A model-based meta-analysis. *Review of Educational Research*, 56 (1), 72-110.
- Türkçe İlköğretim 1. 2. 3. 4. 5. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. MEB Yayınları.
- Türkçe İlköğretim 1. 2. 3. 4. 5. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. MEB Yayınları.
- Türkçe İlköğretim 1. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. MEB Yayınları.
- Türkçe İlköğretim 1. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. Selt Yayınları.
- Türkçe İlköğretim 2. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. Koza Yayınları.
- Türkçe İlköğretim 2. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. MEB Yayınları.
- Türkçe İlköğretim 3. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. MEB Yayınları.
- Türkçe İlköğretim 3. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. Özgün Yayınları.
- Türkçe İlköğretim 4. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. KozaYayınları.

- Türkçe İlköğretim 4. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. MEB Yayınları.
Türkçe İlköğretim 5. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. Koza Yayınları.
Türkçe İlköğretim 5. sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı. MEB Yayınları.
Uzun, G. L. (2010). Kavram ve sözcük öğretimi üzerine notlar I-IV. Erişim tarihi: 27 Ekim 2014. www adresi: <http://modersmal.skolutveck-ling.se>
Ülper, H. ve Karagül, S. (2012). Sözcük öğretimi yaklaşımları açısından Türkçe ve ders kitaplarının değerlendirmesi. E. Yılmaz vd. (Haz.) içinde *Türkçenin eğitimi öğretimi üzerine çalışmalar* (s.262-272). Ankara: Pegem.
Yalçın, S. K. ve Özek, F. (2006). Söz varlığının temel dil becerilerinin ve akademik disiplinlerin kazanımına olan etkileri. *Milli Eğitim*, 171, 130-139.
Yıldırım, A. ve Şimşek, A. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
Yıldız, C. ve Okur, A. (2010). İlköğretim okullarındaki okuma etkinliklerinde göz ardı edilen bir konu: Sözcük öğretimi. *TÜBAR*, XXVII, 753-773.